

Reactie op beleidsbrief BuHaOS: ‘Doen waar Nederland goed in is’

29 juni 2022

Inleiding

Partos is de branchevereniging voor ontwikkelingssamenwerking. Samen met onze ruim 100 lidorganisaties zetten wij ons in voor een rechtvaardige en duurzame wereld met een focus op de armste en meest kwetsbare groepen en gebieden wereldwijd. Als rijk land heeft Nederland de mogelijkheden en de verantwoordelijkheid om een substantiële bijdrage te leveren aan het realiseren van deze wereld. Partos is dan ook verheugd dat in het coalitieakkoord een verhoging van het ontwikkelingsbudget is afgesproken.

In dit document geven we puntsgewijs onze inhoudelijke reactie op de op 24 juni 2022 gepubliceerde beleidsnota ‘Doen waar Nederland goed in is’. Dit doen we aan de hand van de 10 punten die we eerder dit jaar als input voor deze beleidsnota hebben opgesteld.

In het hoofdstuk over ontwikkelingssamenwerking komen belangrijke thema’s aan de orde, zoals klimaatactie, voedselzekerheid, water, mondiale gezondheid en SRGR, veiligheid en rechtsorde, gendergelijkheid, digitalisering en versterking maatschappelijk middenveld. Hiermee wordt ingezet op continuïteit; van groot belang om werkelijk duurzame ontwikkelingsresultaten te boeken. Partos is tevreden over deze koers van continuïteit. Het is verder een betekenisvolle stap dat de minister het noodhulpbudget significant en structureel verhoogt om recht te doen aan de sterk gestegen humanitaire noden in de wereld.

Het is goed te lezen dat de Nederlandse overheid trots is op de strategische samenwerking met maatschappelijke organisaties. Het is ook goed om terug te zien dat minister Schreinemacher de inzet van Partos en de Nederlandse ontwikkelingssector deelt voor gelijkwaardigere samenwerking met internationale partnerorganisaties.

Met betrekking tot de inzet van bedrijven in lage- en middeninkomenslanden, vindt Partos het goed als bedrijven gestimuleerd worden maatschappelijk verantwoord te gaan werken. Hierbij is het cruciaal dat zowel Europese als Nederlandse nog in te voeren IMVO-wetgeving volledig in lijn is met internationale richtlijnen van de OESO en de VN. Er moet voor gewaakt worden dat het gebonden hulp wordt. Daarvan zou sprake zijn als bij de besteding van ODA-middelen gestuurd wordt op besteding via Nederlandse bedrijven. Bij ODA-middelen moet namelijk primair de ontwikkelingsimpact voorop staan, niet het belang van de BV Nederland.

Ten slotte een kritische noot over de combinatie van hulp en handel. Minister Schreinemacher neemt met de keuze voor deze combinatie een gok. De IOB heeft zich in twee recente evaluaties kritisch uitgesproken over het handel en hulpinstrumentarium. ‘De additionaliteit van het beleid is over het algemeen minder evident’, schrijft de IOB over het bedrijfsleven instrumentarium, ‘het is niet altijd duidelijk in hoeverre de overheidsinterventie noodzakelijk was (bijvoorbeeld voor private investeringen), en waarom er een taak voor de overheid lag’. De onderzoekers constateerden verdringing van marktpartijen en stelden dat het ‘grotendeels onbekend’ is of de betreffende programma’s hun ontwikkelingsdoelen op lange termijn halen. Voorts was ‘weinig

inzicht in ontwikkelingsimpact, zoals meer investeringen, meer en betere banen, en toegenomen inkomsten voor huishoudens’.

Bovendien stelt de IOB dat beleidsmakers en uitvoerders te veel uitgaan van *trickle down*-mechanismen (d.w.z. dat effecten van interventies na verloop van tijd doorsijpelen naar armere bevolkingsgroepen), terwijl hier geen overtuigend bewijs voor is. In 2021 werd het falen van een *trickle down*-economie onderkend door de Amerikaanse president Biden: ‘[Trickle-down economics has never worked](#)’. In plaats daarvan kan beter geïnvesteerd worden in het omgekeerde: een [Trickle Up benadering](#), met andere woorden richt je eerst op de verbetering van de positie van armere groepen.

1. Beleidscoherentie voor ontwikkelingssamenwerking

In de nota wordt verwezen naar interdepartementale samenwerking als noodzakelijke voorwaarde voor duurzame ontwikkeling. Beleidscoherentie behelst echter meer dan ambtelijke afstemming tussen de verschillende ministeries. [Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling](#) gaat er in de eerste plaats om dat voorkomen wordt dat het Nederlandse OS-beleid teniet wordt gedaan door beleid op andere terreinen. Dat betekent dat het Nederlandse beleid in den brede – bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, belastingen of handel – geen negatieve impact zou moeten hebben op landen in het mondiale Zuiden.

De Sustainable Development Goals (SDG’s) zijn een breed gedragen instrument voor beleidscoherentie. Partos juicht het toe dat de SDG’s een centrale plek hebben in de nieuwe beleidsnota. Het is goed om te zien dat de minister beleidscoherentie expliciet als doel ziet¹ en enkele maatregelen aankondigt ter bevordering van beleidscoherentie, waaronder de vergroening van het handelsinstrumentarium en het tegengaan van belastingontwijking.² Tegelijkertijd benoemt de nota niet één keer het instrument dat bij uitstek geschikt is om nieuw beleid te beoordelen op impact op Zuidelijke landen: de zogenaamde [SDG-toets](#).

Daarom doet Partos de volgende aanbevelingen:

- De SDG-toets moet nog voortvarender worden toegepast dan nu gebeurt,³ conform de [motie-Ceder c.s.](#) Als aanjager van beleidscoherentie dient het ministerie van BHOS de andere coherentieministeries (FIN, EZK, LNV en BZ) proactief te wijzen op het toepassen van de SDG-toets en zijn kennis en expertise ter beschikking te stellen bij de toepassing van de toets.
- De impact van het eigen handelsbeleid op Zuidelijke landen moet structureel worden meegewogen. Dit geldt natuurlijk voor Nederlandse handel met Zuidelijke landen zelf (bijvoorbeeld in grondstoffen), maar ook voor Nederlandse handel met andere landen die impact heeft op het mondiale Zuiden (bijvoorbeeld handelsakkoorden als CETA). Ambitieuw nationaal IMVO-beleid gebaseerd op internationale richtlijnen en de [Bouwstenen voor IMVO-wetgeving](#) is cruciaal voor het beperken van de negatieve impact van handel.

¹ Ministerie van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Doen waar Nederland goed in is: Strategie voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking, <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2022/06/24/nota-buitenlandse-handel-ontwikkelingssamenwerking-2022/Beleidsnotitie+BHOS+2022.pdf>, 46-47.

² Ibid., 24 en 47.

³ Building Change, De noodzaak van duurzaam beleid, <https://www.buildingchange.nl/wp-content/uploads/2021/10/Achtergronddocument.pdf>.

- Enkel samenwerking met andere departementen is niet voldoende voor beleidscoherentie. In het contact met andere departementen moet het ministerie ook durven op te treden als vertegenwoordiger van Zuidelijke landen, bijvoorbeeld op het gebied van belastingontwijking.⁴
- Nederland staat internationaal al geruime tijd bekend als doorstroomland waardoor veel andere landen, inclusief ontwikkelingslanden, belastingopbrengsten mislopen. Afgelopen jaren zijn stappen gezet om meer rekening te houden met de belangen van ontwikkelingslanden maar verbeteringen blijven noodzakelijk. Met name op het gebied van de rol van Nederland als doorstroomland zijn verdere maatregelen nodig. Zowel het [rapport van de Adviescommissie belastingheffing van multinationals](#) als het (vervolg) [rapport van de Commissie Doorstroomvennootschappen](#) bevatten aanbevelingen die tot op heden niet zijn overgenomen door het Kabinet. Mede daardoor is Nederland nog steeds aantrekkelijk als tussenschakel in structuren om belasting te ontwijken. Het vergroten van transparantie is essentieel, ook voor het monitoren van de aanpak van belastingontwijking in de toekomst. Een belangrijke stap is de transparantie over uiteindelijk belanghebbenden te vergroten door een toegankelijk en openbaar UBO-register.

2. Klimaat

Positief is dat er extra geld wordt uitgetrokken voor klimaat. Ook is goed dat de minister erkent dat we op een kruispunt staan, dat dit decennium het laatste is waarin de opwarming van de aarde beperkt kan worden tot anderhalve graad. Maar we missen echte urgentie in de plannen van de Minister.

De koers wordt ingezet om zwaar te leunen op de private sector en om handel zoveel mogelijk te bevorderen. Dit is ons inziens nou juist niet wat nodig is om het klimaatprobleem te adresseren. [Nederland heeft een enorme klimaat- en milieu voetafdruk](#), het bevorderen van handel (zonder harde klimaatvoorwaarden)

brengt de doelen juist verder uit zicht. Ook missen we concrete maatregelen die de wereldwijde klimaat- en milieuafdruk van Nederland fors omlaag gaan brengen. En hoewel we toejuichen dat er extra geld wordt uitgetrokken voor internationale klimaatfinanciering, [had dit er eigenlijk al in 2020 moeten zijn](#). Daarnaast is de financiering onderdeel van het ontwikkelingssamenwerkingsbudget, terwijl is afgesproken dat deze klimaatfinanciering [bovenop het budget voor ontwikkelingssamenwerking zou moeten komen](#). Van het totaal aan toegezegde klimaatfinanciering zal de helft privaat gemobiliseerd geld zijn, dat de mensen die het meest kwetsbaar zijn voor klimaatverandering slecht bereikt. Om die mensen beter te bereiken zou moeten worden ingezet op adaptatie programma's in samenwerking met lokale organisaties, inclusief vrouwenorganisaties, voor duurzame en inclusieve resultaten. Tenslotte wordt door de minister met geen woord gerept over compensatie voor klimaatschade in ontwikkelingslanden – een belangrijk onderwerp voor ontwikkelingslanden tijdens de klimaatonderhandelingen van de VN, eind dit jaar in Egypte.

⁴ Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB), Gedeelde belangen, wederzijds profijt? Beleidsdoorlichting art. 1 van de BHOS-begroting, <https://www.iob-evaluatie.nl/binaries/iob-evaluatie/documenten/rapporten/2022/02/01/beleidsdoorlichting-bhos-art.-1/IOB+Rapport+Gedeelde+belangen+wederzijds+profijs+-+Beleidsdoorlichting+artikel+1+BHOS-begroting.pdf>, 142.

3. Maatschappelijk middenveld

Volgens de meest recente data van de CIVICUS-Monitor wonen wereldwijd 9 op de 10 mensen in landen waar burgerlijke vrijheden ernstig worden beperkt. Jaar na jaar is er beduidend minder ruimte voor mensen om hun fundamentele vrijheden uit te oefenen: slechts 3,1% van de wereldbevolking woont in landen waar de maatschappelijke ruimte als 'open' kan worden beschouwd. Bijna twee miljard mensen leeft zelfs in landen waar deze ruimte wordt aangemerkt als "gesloten" en de autoriteiten routinematig mensen opsluiten, verwonden en doden omdat ze proberen hun fundamentele vrijheden uit te oefenen, waaronder China en Saoedi-Arabië.⁵

Het is daarom opportuun dat de minister in haar beleidsnota waardering uitsprekt voor het werk van organisaties die voor maatschappelijke ruimte opkomen. Mensenrechtenverdedigers, milieuactivisten, vakbondsleden en andere actoren uit het maatschappelijk middenveld hebben deze steun meer dan ooit nodig, aangezien ze in toenemende mate worden gestigmatiseerd, onderdrukt of zelfs gecriminaliseerd omdat ze opkomen voor mensenrechten en democratische waarden, bijvoorbeeld doordat:

- Ze het zwijgen op te leggen door repressieve anti-NGO-wetgeving en -praktijken
- Zij vaker te maken te krijgen met digitale bedreigingen zoals desinformatie, cyberpesten, online censuur, online surveillance en spyware.
- Steeds meer land- en milieuactivisten worden vermoord omdat ze opkomen voor respect van mensenrechten en het milieu door onder meer bedrijven. Een gemiddelde van 4 land- en milieuactivisten wordt per week vermoord.⁶
- (Vrouwelijke) mensenrechtenverdedigers worden blootgesteld aan geweld en intimidatie, gelinkt aan dat de invloed van anti-gender bewegingen groter wordt.
- De repressie van maatschappelijke organisaties, onafhankelijke journalisten en mensenrechtenverdedigers gedurende de coronapandemie in veel landen is vergroot.
- Actief zijn voor een vakbond elk jaar moeilijker en gevaarlijker wordt⁷

Wij vragen de Minister om middels de implementatie van het nieuwe BHOS-beleid:

- Zeker te stellen dat enkel samenwerking met Nederlandse bedrijven en handel met derde landen plaatsvindt wanneer deze mensenrechten, het milieu en de maatschappelijke ruimte respecteren en deze anders te stoppen.
- In te zetten op een structurele verhoging van de middelen voor het Civic Space Flex Fonds ten behoeve van maatschappelijke organisaties niet enkel voor de jaren 2022-2023 maar voor de gehele regeerperiode.
- Garanderen dat de extra inzet op economische en handelsdiplomatie absoluut niet ten koste gaat van capaciteiten bij BZ en de ambassades op werk rond maatschappelijke ruimte, mensenrechten, gender, democratie en rechtstaat en ontwikkelingssamenwerking in het algemeen.

⁵ <https://www.wo-men.nl/nieuwsbericht/nieuw-elan-vergt-focus-op-gendergelijkheid-en-vrouwenrechten>

⁶ <https://www.youthatheart.nl/documents/publications/2020/11/02/document-youth-at-heart-principles>

⁷ <https://www.ituc-csi.org/2022-global-rights-index-en?lang=en>

- Ervoor zorgen dat bij de extra inspanningen die het kabinet zal leveren voor de SDG's, onder meer door partnerschappen en innovatieve financiering, het maatschappelijke middenveld als belangrijke actor wordt gezien en er voldoende aandacht is voor SDG16.
- Eraan bijdragen dat op EU-niveau de civil society mechanismen voor de opvolging van bepalingen rond duurzame ontwikkeling en mensenrechten in handelsakkoorden worden versterkt en dat de aanbevelingen navolging krijgen.

4. IMVO

Minister Schreinemacher benoemt in de beleidsnota de afspraak in het coalitieakkoord over invoering van IMVO-wetgeving voor bedrijven in Nederland en inzet voor EU-regulering. De minister benadrukt dat zij in Nederland wetgeving wil 'die rekening houdt met een gelijk speelveld met de omliggende landen en implementatie van mogelijke EU-regelgeving' en 'het Europese wetsvoorstel dient als basis voor het nationale wetsvoorstel.' Het huidige EU-voorstel voldoet echter geenszins aan (IMVO-)standaarden voor bedrijven op het gebied van mensenrechten en milieu van de OESO en de VN. Hiermee loopt

Nederland het risico om boterzachte wetgeving voor bedrijven in te voeren die wel tot administratieve lasten voor bedrijven leidt, maar geen oplossing vormt voor het tegengaan van mensenrechtenschendingen en schade aan het milieu door bedrijven. Het is dan ook van groot belang dat de Kamer dit bevestigt d.m.v. het aannemen van deze aangehouden [motie](#), waar hopelijk niemand tegen kan zijn. Daarnaast is het van belang dat de bouwstenenbrief (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/11/05/kamerbrief-inzake-bouwstenen-imvo-wetgeving>) van de vorige regering en de door de Tweede Kamer aangenomen motie (<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020Z24303&did=2020D51010>) over een algemene zorgplicht voor bedrijven meegenomen worden in besluitvorming over IMVO-wetgeving in Nederland.

Europees Commissaris Reynders heeft in mei over de planning gesproken in het Belgisch parlement. Het is duidelijk dat implementatie van EU-wetgeving op IMVO nog zeker 4 - 6 jaar gaat duren, mede ook omdat het a.s. Tsjechisch voorzitterschap van de EU wellicht aan wil sturen op een langere termijn voor implementatie. Vermoedelijk gaat het allemaal veel langer duren: zo [schreef de minister](#) de Kamer op 21 juni: 'Tegelijkertijd kan worden gesteld dat de meeste lidstaten nog geen definitief standpunt hebben ingenomen op alle elementen van het Europese voorstel. Veelal is hierover nog intern overleg en konden betrokken landen (waaronder Duitsland, België, Frankrijk en Luxemburg) nog niet aangeven wanneer een definitieve positiebepaling wordt verwacht.' Het is belangrijk dat invoering van de Nederlandse IMVO-wet geen jaren meer gaat duren, gelet op de aanhoudende voorbeelden van Nederlandse bedrijven die betrokken zijn bij schendingen van mensenrechten en schade aan het milieu.

Hieronder onze duiding irt onze eerdere aanbevelingen:

- Inhoudelijk blijft de bouwstenen-brief⁹ van het vorige kabinet leidend.
 - De bouwstenenbrief wordt in de beleidsnota niet genoemd. In de beleidsnota geeft de minister aan dat het Europese voorstel als basis dient voor het nationale IMVO-voorstel. Dat zou betekenen dat er maar weinig bedrijven zich aan de afspraken

hoeven te houden, en dat er weinig impact wordt gemaakt in partnerlanden. Terwijl deze wetgeving kan zorgen voor het betalen van leefbare lonen, cruciaal voor ontwikkeling. Wachten op Europa kan nog jaren gaan duren.

- Nederland voert binnen twee jaar (voor januari 2024) nationale wetgeving in op IMVO;
 - Uit de beleidsnota: “Zoals afgesproken in het coalitieakkoord bevordert Nederland in de EU de internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen- wetgeving (IMVO), en voert nationale IMVO-wetgeving in die rekening houdt met een gelijk speelveld met de omringende landen en implementatie van mogelijke EU-regelgeving. Het Europese wetsvoorstel dient als basis voor het nationale wetsvoorstel. Het kabinet streeft ernaar om de Europese en nationale voorstellen zoveel mogelijk parallel te laten lopen, en verwacht het wetsvoorstel uiterlijk in de zomer van 2023 naar de Tweede Kamer te sturen.”
 - Hoewel het kabinet de wens uitspreekt om uiterlijk in de zomer van 2023 nationale wetgeving naar de Tweede Kamer te sturen, spreekt zij ook uit dat zij het proces parallel willen laten lopen met Europa. De ervaring leert dat de processen in Europa lang duren, waardoor de kans bestaat dat wetgeving lang op zich laat wachten.
- Onderdeel van de bouwstenen-brief is een algemene zorgplicht voor alle bedrijven overeenkomstig de OESO-richtlijnen. Ook geldt een zorgplicht voor bedrijven ten aanzien van het klimaat. Bedrijven, waaronder financiële instellingen, kunnen hier invulling aan geven door al hun investeringen in lijn te brengen met het klimaatdoel van maximaal 1.5 graad temperatuurstijging van de VN Klimaatakkoorden van Parijs en Glasgow.
- Nederland blijft zich inspannen voor invoering van Europese IMVO-wetgeving op een zo kort mogelijke termijn, waarbij de bouwstenen-brief van het vorige kabinet inhoudelijk de inzet zal vormen van het kabinet. De wet moet de naleving van het recht op consultatie, toegang tot justitie en genoegdoening voor (mogelijke) slachtoffers van mensenrechtenschendingen door bedrijven mogelijk maken, zowel op nationaal als op Europees niveau.
 - De bouwstenenbrief wordt niet genoemd als inzet voor Europese IMVO-wetgeving. Wel wordt genoemd dat de wetgeving rekening houdt met een gelijk speelveld met de omringende landen. Omdat wetgeving in ons omringende landen van elkaar verschilt ontstaat het risico dat alle losse delen van wetgeving samenkomen tot wetgeving met het laagste ambitieniveau. Als er vanuit Frankrijk een focus op bepaalde thema's wordt overgenomen, en vanuit Duitsland wordt overgenomen dat alleen grote bedrijven onder de wetgeving gaan vallen, zal de impact die je met IMVO-wetgeving wil bereiken op productielanden minimaal zijn.
- De regering continueert de ondersteuning van en betrokkenheid bij de huidige IMVO-convenanten en bereidt een nieuw instrument voor t.b.v. multistakeholder sectorale samenwerking ter ondersteuning van bedrijven in de uitvoering van IMVO-wetgeving in Nederland en mogelijk Europa.¹⁰
 - In reactie op de IOB-evaluatie staat in de beleidsnota: “De samenhang tussen instrumenten en de afstemming met andere actoren wordt verder vergroot. Er wordt een geclusterde en/of sectorale aanpak gevolgd in plaats van een aanpak gericht op individuele bedrijven.” Helaas is dit echter niet het geval waar het gaat om sectorale samenwerking op IMVO. “Het kabinet wil bedrijven stimuleren om risico’s voor mens en milieu in hun waardeketens op te pakken, en hen daarbij te helpen met de one-stop-shop.” Juist op IMVO is het belangrijk om in sectoren (dus inclusief werknemers en de overheid) afspraken te maken over de uitvoering van IMVO. In gezamenlijkheid is het immers veel makkelijker afspraken maken over het uitbetalen van leefbaar loon verder in de keten.

Tot slot is het goed dat het kabinet bedrijven die gebruik maken van het RVO-handelsinstrumentarium toetst aan de hand van het IMVO-kader. In het kader van de naderende IMVO-wetgeving zou het uitgangspunt hier echter niet “high trust” en proportionaliteit moeten zijn, maar zou het kabinet meer kunnen vragen dan het invullen van een vragenlijst voordat bedrijven meegaan op een handelsmissie.

5. ODA

De internationale afspraak om tijdens de kabinetsperiode toe te werken naar de OESO-DAC norm van 0,7% wordt herhaald, wat positief is. Volgens de beleidsnota is aan het einde van de kabinetsperiode een ODA-prestatie van 0,65% bereikt. Dit komt vooral vanwege de verhoging van de uitgaven aan Ontwikkelingssamenwerking (OS) met structureel 500 miljoen. Bovenop deze structurele uitgaven worden de middelen in het verdelartikel 5.4 die vanwege positieve BNI groei zijn gevuld ook gealloceerd binnen de begroting. Naast de 3 prioriteiten van het coalitieakkoord komt er structureel 100 miljoen bij voor voedselzekerheid en 150 miljoen voor humanitaire hulp. Gezien de huidige voedselcrisis goed dat Nederland hier ook met middelen actie onderneemt.

Van de totale extra gelden van de komende jaren gaat er ook een derde deel naar Nederland en BV Nederland. Allereerst komt er bovenop de huidige asieltoerekening structureel ruim 220 miljoen per jaar extra uit ODA-middelen die worden ingezet voor de eerstejaarsopvang van asielzoekers. Voor het jaar 2022 is dit zelfs 711 miljoen wat vergelijkbaar is met 20% van het ontwikkelingsbudget. De beleidsnota introduceert verder ‘gebonden hulp’ wat structureel oploopt tot 190 miljoen waarbij ontwikkelingslanden verplicht zijn om producten en diensten af te nemen van het donorland. De VN en de OESO zijn tegenstander en juist op het combineren van hulp en handel zijn voorgaande initiatieven ineffectief gebleken wat ook uit IOB-evaluatie blijkt. Bovenstaande vervuilingen van het ODA budget zijn negatief want Nederland had meer kunnen doen aan de internationale uitdagingen in plaats van ontwikkelingsgeld te gebruiken voor het eigen belang.

Aanbevelingen:

- Probeer aan het einde van de kabinetsperiode aan de 0,7% norm te voldoen door de verschillende kortingen (ESA, EKI en ruilvoet) weg te werken, wat ook de transparantie van het budget ten goede komt
- Voer een maximale dekking uit het zogenaamde ODA-plafond in voor de asieltoerekening zodat duidelijk is hoeveel van het ontwikkelingsbudget naar eerstejaarsopvang van asielzoekers in Nederland gaat en dit niet fluctueert. Een eventuele hogere asieluitgave leidt dan niet tot stress in het budget voor de alleramsten. De koppeling met het BNI aan het ODA budget creëert al voldoende schommelingen in het ODA budget
- Voer geen ‘gebonden hulp’ in. Ontwikkelingsgeld in de combinatie tussen hulp en handel zijn in het verleden ineffectief gebleken wat duidelijk blijkt uit de IOB-evaluatie

6. Handel

In de beleidsnota wordt de aanname gedaan dat: “handel verduurzaamt, bijvoorbeeld doordat er in handelsafspraken steeds vaker ook aanvullende afspraken worden gemaakt over onderwerpen als bosbescherming, biodiversiteit, leefbaar loon, en het onderschrijven van klimaatverdragen.” Die afspraken kunnen inderdaad gemaakt worden, maar op dit moment zijn de zogenaamde duurzaamheidsafspraken in handelsakkoorden niet afdwingbaar. Dat betekent dat er in handelsakkoorden allerlei afspraken over mensenrechten en milieu kunnen worden gemaakt, maar dat Europa deze niet af kan dwingen dat deze ook echt nagekomen worden. Hiermee blijven de duurzaamheidshoofdstukken in handelsakkoorden ambities, maar geen afspraken. Nederland is goed op weg om in Europa te pleiten voor beter afdwingbare duurzaamheidsafspraken, maar tot nu toe nog zonder effect.

Daarom doet Partos de volgende aanbeveling:

Zorg dat dit in nieuwe handelsakkoorden beter geregeld is. Door het maatschappelijk middenveld al vroeg te betrekken. Europese organisaties kunnen onder het klachtenmechanisme ‘Single Entry Point’ een klacht indienen als ze zien dat duurzaamheidsafspraken niet na worden gekomen. Maar tot nu toe ontbreekt het SEP aan heldere procedures, of hulp voor organisaties die een klacht indienen. Ook de maatschappelijke adviesgroepen (DAGs) die de afspraken uit handelsakkoorden nagaan, missen slagkracht om te doen waar ze voor bedoeld zijn.

7. Gendergelijkheid

Bevordering van vrouwenrechten en gendergelijkheid is ‘integraal onderdeel’ van het nieuwe BHOS-beleid. De *Youth at Heart* strategie wordt onverkort voortgezet, met verwijzing naar de motie Koekkoek over jongeren en een gelijkwaardig partnerschap tussen de EU en Afrika. Ook de inzet voor jongerenwerkgelegenheid wordt voortgezet met in het bijzonder aandacht voor de kloof tussen opleiding en arbeidsmarkt. Dit is allemaal zonder meer positief te noemen.

Er zijn echter ook een aantal kanttekeningen te plaatsen: de integrale aanpak is niet altijd merkbaar. De samenhang in de beleidsnota kan wat dat betreft beter, onder meer in de relatie tussen stabiliteit, veiligheid en vrouwenrechten; het belang van de rol van vrouwen in vredesprocessen conform VN resolutie 1325 mist. Het aanpakken van gender gerelateerd geweld in het algemeen – premier Rutte sprak in VN-verband over een schaduwpanDEMIE – ontbreekt eveneens. De uitleg van gendermainstreaming overtuigt niet echt, terwijl het de basis zou moeten vormen voor een zogenaamde gender transformatieve aanpak, waarbij gendergelijkheid de uitkomst is van de Nederlandse inzet.

Daar staat tegenover dat deze minister haar keuze voor feministisch buitenlandbeleid benadrukt. Dat ze daarbij een ‘reality check’ inbouwt (zijn er negatieve gevolgen voor vrouwen?) is verfrissend en van groot belang. Ook is er aandacht voor de grondoorzaken van genderongelijkheid, zoals ongelijke machtsverhoudingen en stereotyperingen. Met deze intentie is er veel hoop op een ambitieuze uitwerking.

8. Afrika-strategie

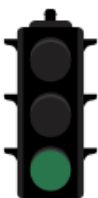
Deze volgt later dit jaar.

9. Global health

- Het kabinet behoudt het speerpunt SRGR waarin Nederland internationaal een sleutelrol speelt. Maar dit beleid wordt geflankeerd en versterkt door extra te investeren - olopend tot 130 miljoen in 2027 - in basisgezondheidssystemen.
- Het kabinet gaat investeren in het volledige spectrum van SRGR, inclusief het uitbannen van hiv/aids in 2030, het tegengaan van seksuele uitbuiting, kindermisbruik en kindhuwelijken.
- Er wordt extra bijgedragen aan de Access to Covid-19 Tools Accelerator (ACT-A) - zij het veel minder dan Nederland zou moeten doen volgens de door de WHO berekende *fair share* - en gaat landen ondersteunen in hun gereedheid om vaccinatiecampagnes uit te voeren.
- In de nog op te stellen Nederlandse Global Health Strategie zal mondiale gezondheid is sector overstijgend worden aangevlogen en zal ook worden gekeken naar de raakvlakken met landbouw, economie en klimaat. Daardoor zullen ook andere ministeries nauw betrokken worden. Het kabinet benoemt dat samenwerking met Nederlandse maatschappelijke organisaties op het gebied van global health kansen biedt.

10. DRA/humanitair

Significant meer middelen voor humanitaire hulp is positief en hard nodig. Maar:

- **onduidelijkheid over de verdeling van de extra middelen over de verschillende bestaande humanitaire bestedingskanalen.** Wij pleiten ervoor dat een substantieel deel van de extra 150 miljoen euro per jaar wordt besteed via humanitaire maatschappelijke organisaties, met name de Dutch Relief Alliance (bijvoorbeeld een stijging naar 80 miljoen voor DRA per jaar). Juist ook in humanitaire hulp is de samenwerking met maatschappelijke organisaties, waaronder ook lokale organisaties, cruciaal voor de duurzaamheid en vraaggestuurdheid van de hulp. Het

sluit zo ook aan bij de lokalisatie-agenda waarvoor het ministerie in de context van de Grand Bargain commitments een warm pleitbezorger is.

- **noodhulp en lange-termijn betrokkenheid.** naast acute opvang en bescherming van vluchtelingen in de regio zou er ook geïnvesteerd moeten worden in langduriger processen van vredesopbouw, de Triple Nexus (noodhulp in combinatie met duurzame ontwikkeling en vredesopbouw) en sociale cohesie. Dit is wat ons betreft een extra reden voor langjarige strategische samenwerking met het maatschappelijk middenveld.
- **aandacht voor langdurige opvang in de regio.** Logisch en belangrijk maar de minimum kwaliteit hiervan dient wel bewaakt te worden vanuit een mensenrechten- en menswaardigheidsperspectief. De ervaring leert dat migratiedeals met derde landen slecht kunnen uitpakken. Plus in het recente verleden hebben Nederland en de EU de handen afgetrokken van erbarmelijke opvang, zoals de ervaringen in Griekenland leerden. Dus niet zomaar over de schutting gooien maar actief monitoren en ondersteunen, als er migratiepartnerschappen worden aangegaan.
- **belang van kleine producenten voorop in wederopbouwfase.** Aandacht voor klimaatweerbaarheid, middels climate-smart agriculture, watermanagement en het creëren van alternatieve groene banen (in de energietransitie) voor boeren die geen perspectief meer hebben is in veel rurale economieën in de wederopbouwfase cruciaal. Juist deze agenda loopt echter het risico gedreven te worden door eigenbelang, met name handelsbelangen. En voor Nederland zijn dat vaak de belangen van grootschalige agro-industrie en export. Terwijl het voor duurzame voedselzekerheid, adaptatie en klimaatweerbaarheid juist erg belangrijk is om in te zetten op het versterken van kleinschalige lokale producenten en boerenorganisaties, waaronder ook vrouwen en jongeren. Dus daarvoor pleiten, die agenda niet zomaar laten sturen door PPPs, bedrijfsleven, handelsbelangen.
- **lokalisatie voorop.** In het algemeen zit er een heel grote spanning tussen wat BuZa enerzijds bepleit, als het gaat om lokalisatie, lokaal eigenaarschap, duurzaamheid enerzijds, en anderzijds 'Doen waar NL goed in is'. Dat laatste lijkt bepalend en staat haaks op eigenaarschap in het zuiden.

Achtergrond

Coalitieakkoord:

<https://www.kabinetsformatie2021.nl/documenten/publicaties/2021/12/15/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst> (9 punten BuHaOS op blz 39-40).

Beleidsnota 'Doen waar Nederland goed in is'

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2022/06/24/kamerbrief-inzake-beleidsnota-doen-waar-nederland-goed-in-is/kamerbrief-inzake-beleidsnota-doen-waar-nederland-goed-in-is.pdf>